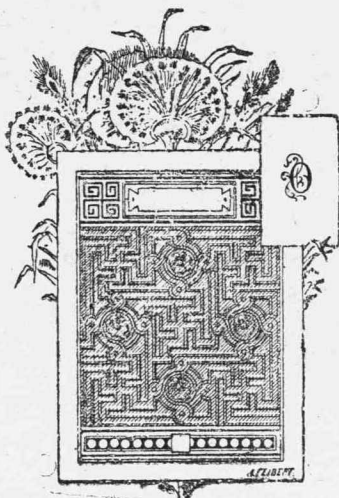

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΘΕΟΦΙΛΑΤΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΘΕΟΦΙΛΑΤΟΣ

ΒΙΟΣ έντίμου άνδρός είναι τὸ ωραιότερον τῶν θεαμάτων ἐξ ὧσων δύνανται νὰ τέρψωσι τὸ ὄμμα τοῦ σοφοῦ. Τί μοι μέλει περὶ τῶν τεραστίων σιδηροδρόμων οὐδὲ στρώνετε ἀπὸ Εὐρώπης εἰς τὰς ἐσχατίας τῆς Ἰαπωνικῆς θαλάσσης, περὶ τῶν γιγαντιαίων γεφυρῶν δι' ὧν ἐνώνετε δὴ ἠπειρούς, περὶ τῶν πολυδαπάνων κατορύξεων δι' ὧν ἀναγκάζετε νὰ συγκοινωνῶσι δὴ ἠπείρους θαλάσσης; Θέλετε νὰ καθωραίσητε τὸ πρόσωπον τῆς γῆς; Ἀλλὰ διατί παρμελεῖτε τὸ πλάσμα τὸ οἰκοῦν ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης τοῦ ὁποίου τὴν τύχην καὶ τὰ ἔργα παρακολουθεῖ βεβαίως ἄγρυπνον τὸ ὄμμα τοῦ Δημιουργοῦ; Εἶ, παλμὸς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας προκαλεῖ βεβαίως τὴν προσοχὴν τοῦ Δημιουργοῦ ἰσχυρότερον ἢ ὁ θριαμβευτικὸς συριγμὸς ἑκατοντάδων μηχανῶν καὶ μία πράξις ἀγαθὴ, τελουμένη ἐν ἀφανείᾳ δυνάμει μυχίας τινος ἀναλαμπῆς τῆς συνειδήσεως, ἐνδιαφέρει βεβαίως περισσότερο τὸν οὐρανὸν ἢ αἱ ἐν Κιέλφ ἐρταί. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ἀνεκάθεν ὑπῆρξε τοιοῦτος: Βίος ἐγωῖσμοῦ καὶ ματαιοφροσύνης, ἐν ᾧ ἡ συνείδησις, τὸ οὐράνιον χάρισμα, εἶναι νεκρότερα πτώματος ἐν σώματι πλήρει ὑγείας καὶ δραστηριότητος. Μετὰ 19 αἰῶνων πάροδον ἀπὸ τοῦ δράματος τοῦ Γολγοθᾶ καὶ μετὰ ἱστορικὰς περιπετείας ἀνηκούστου βιαιότητος καὶ αἱματοχυσίας, τί ἐκέρδισεν ἡ ἀνθρωπίνη συνείδησις; Πολλάκις τῶ ὄντι ἀπηύθυνα εἰς ἑμαυτὸν τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν: Ὑπάρχουσι σήμερον ἐπὶ τῆς γῆς ὀλοκλήρου ἢ τοῦλάχιστον ἐκεῖ ἐνθα ἐπικρατεῖ ὁ Χριστιανισμὸς, συνειδήσεις ζῶσαι καὶ ἐνεργοῦσαι πλειότεραι ἢ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους ἐν μόνῃ τῇ Ἑλλάδι; Ἀληθῶς ὁ Χριστιανισμὸς ἐξεχέρσωσεν οὕτως εἰπεῖν, μέγα μέρος ἀνθρωπίνων πλασμάτων, ἄτινα ἄνευ αὐτοῦ θὰ ἔμενον ἐν τῇ ἀδαμιαίᾳ αὐτῶν νηπιότητι, ἀλλ' οἱ καρποὶ βεβαίως κατ' ἐμὲ μῆτε ἐπλήθουν μῆτε ἐτελειοποιήθησαν. Ἐπὶ ἑκατὸν χιλιάδων χριστιανῶν σήμερον ἂν παραδεχθῶμεν μίαν καὶ μόνην συνείδησιν χριστιανικὴν καθαρὰν καὶ λελογισμένην, πολλὴν τιμὴν περιποιούμεν εἰς τὸν αἰῶνά μας. Κυριωδέστατον δ' αἴτιον τῆς ἀγονίας ταύτης θεωροῦμεν τὸν κατακτητικὸν καὶ βίαιον χαρακτῆρα ὃν φέρουσιν αἱ χριστιανικαὶ Κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης.

Γράφοντες περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἰωάννου Ν. Θεοφιλάτου ὃν ἐκ τοῦ σύγγεγυς ἐγνωρίσαμεν, ἔχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἀποκαλύπτομεν ἐνώ-

πιον τοῦ κοινοῦ μίαν ἐκ τῶν σπανίων τούτων χριστιανικῶν συνειδήσεων, αἵτινες ἤττον σπανίως θὰ ἐβλάστανον ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἐὰν τὸ Ἔθνος ἠδύνατο νὰ χειραφετηθῆ ἀπὸ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐπιρροῆς· σύμπτωμα δὲ τούτου καὶ ἀγαθὴ τύχη πρέπει νὰ θεωρηθῆ, ὅτι ὁ Ἰωάννης Ν. Θεοφιλάτος δὲν πῦξεν ἐν ἡλικίᾳ καὶ δὲν εἰργάσθη τὰ πρῶτα ἔτη ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι. Γεννηθεὶς ἐν Ἰθάκῃ τὸ 1827 ἀκμαζούσης τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας, ἐγκατέλιπε τὴν γενέθλιον ἄμα ἀποπερατώνσας τὰς σπουδὰς του ἐν ἡλικίᾳ 16 ἐτῶν. Ἐτερον χαρακτηριστικὸν σύμπτωμα εἶναι ὅτι κατήγετο ἐξ οἰκογενείας καθαρῶς ἀστυκῆς· διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν Ἐπτανήσῳ ὑπάρχει ἢ μᾶλλον ὑπῆρχε τάξις τις εὐγενῶν δημιουργηθεῖσα λόγῳ τῆς ξένης δεσποτείας. Γνωρίζομεν πάντες ἐν Ἑλλάδι τί ἐστιν ἀστυκὴ οἰκογένεια. Μετρία τις πατρικὴ οἰκία ἐν τῇ πόλει ιδιόκτητος, κῆπος τις καὶ ὀλίγα πλῆθρα ἀγροῦ ἢ ἀμπελωνος εἰς τὰ περὶχωρα ἀρκούσι νὰ πλάσωσιν οἰκογένειαν καὶ νὰ θρέψωσιν ἢ ἀναθρέψωσι τέσσαρα ἢ πέντε τέκνα. Ἀλλὰ τὰ τέκνα ταῦτα ἐξερχόμενα τῆς νεανικῆς ἡλικίας καὶ ὑπὸ φιλοτιμίας ἢ νέων κοινωνικῶν ἀναγκῶν ἐξωθούμενα, θεωροῦσιν ἑαυτὰ ἐν στενῷ ἐντὸς τῆς πατρικῆς κληρονομίας καὶ σπεύδουσι νὰ ζητήσωσιν εὐρύτερον στάδιον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Μετὰ ὀλιγόημερον ἀπόπειραν ἐγκαταστάσεως ἐν Πάτρεις ὁ Θεοφιλάτος ἀνεχώρησεν εἰς Γαλαζίον.

Ἡ ναυτικὴ ἐμπορία καὶ ἡ Ἰθάκη εἶναι δύο ὄροι λογικοί, οἵτινες δὲν πρέπει νὰ διελευθωσιν ἀπαρατήρητοι πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἀναγινώσκοντος. Ὁ μόλις ἀναγεννώμενος Ἑλληνισμὸς ἀρχεται ἀποκαλύπτων τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ιδιοφυίαν. Μετὰ τοὺς παιᾶνας τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τὴν πλήρη συναίσθησιν τῆς ἀναγεννωμένης ἐθνικότητος ἦν ἡ Ἐπτανήσος συμμαερίσθη μετὰ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, τὸ πρῶτον τέκνον τῆς Ἰθάκης τὸ ὁποῖον ἀποδημεῖ κατὰ μοιραίαν καὶ πατροπαράδοτον ἀνάγκην θὰ ἀποδυθῆ εἰς τὴν ναυτικὴν ἐμπορίαν. Τὸ αἷμα τοῦ πολυπλάγκτου Ὀδυσσεως δὲν θὰ διαψεύσῃ ἑαυτό.

Ὁ Δούναβις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀπρόσιτος σχεδόν, ἡ δὲ Ῥωμανία, ἣν τὸ Δραγατσάνιον ἔφερον εἰς φῶς, ἐν καταστάσει βαρβάρῳ. Τὰ θαυμάσια κέντρα Ἑλληνικῆς ναυτικῆς κινήσεως, ἡ Βραΐλα, τὸ Γαλαζίον, ἡ Τούλτσα, ὁ Σουλινᾶς καὶ τόσοι ἄλλοι δευτερεύοντες σταθμοὶ ἐπὶ τοῦ Δουναβείως, ἐν οἷς πρωτεύει σήμερον τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἢ δὲν ὑπῆρχον παντελῶς ἢ ὑπῆρχον ἐν καταστάσει ζυμώσεως μᾶλλον ἢ ἀκμῆς. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἶχον προηγηθῆ ἐκεῖσε ὀλίγοι Κεφαλλῆνες καὶ Σπετσιῶται, οἱ ναυτικοὶ δηλονότι τῆς ἀρχαίας καὶ οἱ ναυτικοὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος· τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα διεκρίνοντο πρὸ πάντων ἐν τοῖς πρὸς ἄλληλα διαπληκτισμοῖς· περὶ Ἰθακησίων οὐδὲ λόγος.

Ἐν Γαλαζίῳ ὁ Ἰωάννης Ν. Θεοφιλάτος προσεκολλήθη εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ὁμογενοῦς Σακκομάνου καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προσεῖλκυσε τὴν ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην τοῦ προϊσταμένου του. Ὁ κύριος Σακκομάνος ἦτο ὡς φαίνεται ἐκ τῶν θερμῶν ἐκείνων καρδιῶν, αἵτινες ἔχουν περὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς τρόπους ψυχρότητα ἐπίπλαστον.

Μετὰ συγκινήσεως διηγείτο κατόπιν ὁ Θεοφιλάτος ὅπως ἀγάπη καὶ ἐνθάρρυνσιν ἀνεγίνωσκεν εἰς τὸ βλέμμα τοῦ προϊσταμένου του, χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἀκούη ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τὸν ἐλάχιστον ἔπαινον. Μόνον ὅταν μετὰ τινων ἐτῶν ὑπηρεσίαν παρ' αὐτῷ ὁ νεανίας ὑπάλληλος συναισθανθεὶς τὰς δυνάμεις του ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην αὐτοῦ ἰδίον λογαριασμόν καὶ ἤλθε νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸν προϊστάμενόν του, οὗτος ἐδάκρυσε καὶ ἠχθήθη αὐτῷ περιπαθῶς τὴν ἐπιτυχίαν.

Ὁ Ἰωάννης Ν. Θεοφιλάτος ἐγκατέστη τότε τὸ πρῶτον ἐν Σουλινᾷ καὶ ἱδρυσεν αὐτόθι τὸ κέντρον τῶν ἐργασιῶν του. Ἡ τύχη τῷ ὄντι δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιστέψῃ τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ. Εἰς ἐπιχειρηματικὸν νοῦν ἦν ὡν ἀκατάβλητον δραστηριότητα καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκείνην, ἧτις μεθ' ὅλα τὰ κοινῶς ἀδόξενα, εἶναι ὁ πρῶτιστος ὅρος σπουδαίας ἐμπορικῆς ἐπιτυχίας, τὴν λατρείαν τοῦ λόγου του. Μικροὶ καὶ μεγάλοι συναλλαττόμενοι μετ' αὐτοῦ ἐγνώριζον ὅτι οἰκοδομοῦσιν ἐπὶ βράχου. Καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν κεφάλαιον τῶν νεανικῶν αὐτοῦ σπουδῶν, δὲν τὸ ἀφῆκεν ἀκαλλίεργητον ἐν μέσῳ τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν του. Ἀλλὰ τὰς νύκτας ὅλας κατεγίνετο μελετῶν καὶ τελειοποιῶν ἑαυτόν. Ἐνωρὶς ἤδη ἐγνώριζε κάλλιστα τὴν Ἀγγλικὴν καὶ Ἰταλικὴν, τὴν Ῥωμουνικὴν καὶ Ῥωσικὴν· ἀλλ' ἰδίως ἠσχολεῖτο νὰ ἀποκτήσῃ εἰδικὰς τεχνικὰς γνώσεις ἐπὶ τῆς ναυπηγικῆς καὶ μηχανικῆς, ἐνδιατρίβων πρὸς τοῦτο καὶ περὶ τὴν σπουδὴν τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν· πάντες οἱ συνδιαλεγόμενοι μετ' αὐτοῦ ἐξεπλήσσοντο διὰ τὴν πληθὺν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν γνώσεων του· ἡμέραν δέ τινα ἐν ἐπισκέψει τινὶ πρὸς τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Διευθυντὴς αὐτοῦ καταπλάγχθη ἀληθῶς ἀκούων αὐτοῦ μετ' ἀκριβείας εἰδικοῦ ἀστρονόμου λαλοῦντος περὶ τῶν ἀστρονομικῶν φαινομένων· οὕτως, ὡς πάντες οἱ αὐτομαθεῖς, ἐνωρίτατα ἀπέκτησεν ἀκριβεστάτας ἰδέας περὶ τῶν ἀφορώντων τὸν κλάδον του, τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν· οὕτω λόγου χάριν πρῶτος διδὼν τὴν ἀποστολὴν τοῦ σιδήρου ἐν τῇ ναυτιλίᾳ, κατέπεισε διὰ τῶν μαθηματικῶν του ὑπολογισμῶν διάσημον ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐργοστασιάρχην, ἵνα ἐπιχειρήσῃ τὴν ἱδρυσιν ναυπηγείου ἐν Βουδαπέστη.

Πρῶτος αὐτὸς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὕψωσε τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν ἐπὶ φορητοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἐγνώρισεν αὐτὴν καὶ εἰς τὰς ἀπωτάτας θαλάσσας καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Χῖοι μεθ' ὅλην τὴν φημιζομένην αὐτῶν ὄξυδέρκειαν κατεγίνοντο ἀγοράζοντες εἰς συγκραταβατικὰς τιμὰς τὰ μεγάλα ἱστιοφόρα, ὧν ἤθελον νὰ ἀπαλλαχθῶσιν οἱ Ἴταλοὶ ὅπως ὅπως. Καὶ ἐν ᾧ οὕτως οἱ Χῖοι κατεδιέκασον εἰς στασιμότητα μεγάλα κεφάλαια, τὰ σκάφη τοῦ I. N. Θεοφιλάτου ἐθριάμβευον καὶ οἱ Ἰθακήσιοι συνέρρεον περὶ αὐτὸν ὡς αἱ μέλισσαι περὶ τὴν βασίλισσαν αὐτῶν. Οὕτως ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἐπιρροὴ συνεβάδιζε παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνιοῦσαν ἀκμὴν ἣν ἡμέρα τῇ ἡμέρα προσεκτάτο τὸ ἐμπορικὸν αὐτοῦ ὄνομα ἐν Σουλινᾷ· διότι πλὴν τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ναυτικῆς ἱκανότητος καὶ τῆς σταθερότητος τοῦ χαρακτῆρος κατεῖχε καὶ τινα τῶν χαρισμάτων ἐκείνων, τὰ ὁπεῖτα γοητεύουσι τὰ πλήθη, οἷον θάρρος καὶ τόλμην ἀληθῶς ἠρωϊκὴν. Πρῶτον τινα ἐν Σουλινᾷ ἰδὼν διὰ τηλεσκοπείου πλοῖόν τι κινδυνεύον ἐν τῷ Εὐ-

ξείνω ἐκ σφοδρᾶς τρικυμίας, κατῆλθεν ἐσπευσμένως ἐκ τῆς οἰκίας του καὶ ἐξυπνήσας τοὺς ναῦτας του εἰσῆλθεν εἰς λέμβον καὶ κατῶρθωσε νὰ διασώσῃ ἅπαν τὸ πλήρωμα τοῦ κινδυνεύοντος πλοίου, ἐκ δέκα ἀνδρῶν. Ἄλλὰ πλῆθος τοιούτων τολμηρῶν ὅσφ καὶ ἐπιτηδείων κατωρθωμάτων εἶχον ἐμπνεύσει εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ναυτικὸν πληθυσμὸν τοῦ Σουλινᾶ εἶδος προληπτικοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἄνδρα. Ὅταν τὴν πρῶϊαν κατήρ-
 χετο εἰς τὸν λιμένα, οἱ Ἕλληνες ναῦται, ὡσεὶ ὑπὸ τινος δεισιδαιμονίας καταλαμβανόμενοι «ἐρχεται ὁ κοκκινογέννης» ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους καὶ ἔσπευδον ν' ἀφήσωσι τὰ καπηλεῖα καὶ διευθυνθῶσιν ἐπὶ τὰ ἔργα των.

Ἦτο τότε τριακονταετῆς περίπου καὶ ἔφερε μακρὸν καὶ πυρρὸν γένειον. Ἡ ἐπιρροή αὐτοῦ παρὰ τῷ Τούρκῳ τότε Διοικητῇ ἐν Σουλινᾶ ἦτο ἀπεριόριστος· διότι εἰς τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ σθένος ὠφέλιτο κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν πλείοτερον ἢ τάξις ἐν Σουλινᾶ ἢ εἰς τὴν ἀσήμαντον στρατιωτικὴν δύναμιν ἦν διέθετεν ὁ Διοικητής. Ἐν μεγάλῃ τινι συμπλοκῇ μεταξὺ Κεφαλλήνων καὶ Σπετσιωτῶν, ἧτις ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ἀληθῆς μάχη, διότι ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα νεκροὶ ἔπεσον ἐκατέρωθεν, καὶ καθ' ἣν ὁ Τούρκος Διοικητής τὰ ἔχασε κυριολεκτικῶς, μόνον ἡ παρουσία τοῦ Ἰωάννου Ν. Θεοφιλάτου κατῶρθωσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ σιγὴν εἰς τὰ ζέοντα πάθη τῶν διαμαχομένων. Ἄλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ναυτιλλομένοις κατὰ τὸν Δούναβιν ξένοις καὶ ἰδίως τοῖς Ἄγγλοις κατῶρθωσε νὰ ἐπιβάλλῃ ἀπεριόριστον σεβασμὸν καὶ ἐμπιστοσύνην. Ἀποδημῶν τότε ὁ Ἄγγλος πρόξενος ἐν Σουλινᾶ ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν Ἀγγλικῶν συμφερόντων. Ὁ Ἰωάννης Ν. Θεοφιλάτος ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν μακρὸν ὑπόμνημα περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐν τῷ Δουναβί. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειάν της καὶ οἱ «Times» τοῦ Λονδίνου κατεχώρησαν καὶ ἐσχολίασαν τὸ ὑπόμνημα.

Καθ' ὅσον ἠνδροῦτο τῷ ὄντι ἐν ἡλικίᾳ καὶ ἠπλοῦτο κατὰ τὸν ἐμπορικὸν κόσμον τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔπλασε, κατὰ τοσοῦτον ἤρχισε νὰ ἀναλάμπῃ ἡ γνησίως Ἑλληνικὴ αὐτοῦ ψυχὴ ἐν ἄλλαις φύσεως ἐνεργείαις καὶ σκέψεσιν. Μετ' ὀλίγον κατελίμπανε τὸν Σουλινᾶ, ὅπου εἶχε διοργανώσει τὴν Ἑλληνικὴν κοινότητα, ἧς ἦν ὁ φύσει καὶ θέσει προϊστάμενος, ὁ ὑπὸ τῶν πραγμάτων τουτέστι καὶ τῆς γερνικῆς θελήσεως ἐνδείκνυμενος ἀρχηγός, καὶ μετέφερε τὸ κέντρον τῶν ἐργασιῶν καὶ τῆς ἐπιρροῆς του εἰς Βραΐλαν, πόλιν πολὺ σημαντικωτέραν καὶ πολυανθρωποτέραν τοῦ Σουλινᾶ. Ἄλλ' ἐὰν ἐν Σουλινᾶ ὁ Ἰωάννης Ν. Θεοφιλάτος ἐξήσκησεν εἰδὸς τι μονοκρατίας, ἐν Βραΐλα, ὡς εἰκὸς ἐμελλε νὰ δοκιμάσῃ ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀντιπραξείως τῶν ξένων ἐταιριῶν, τῶν ἐργαζομένων ἐπὶ τοῦ Δουναβείως καὶ ἰδίᾳ τῆς Αὐστριακῆς, ὅλας τὰς μορφὰς τῆς ἀντιζηλίας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐμπορευομένων, ὅλην τὴν κακὴν πρόθεσιν καὶ τὸ καχύποπτον τοῦ ἰθαγενοῦς Ῥωμουνικοῦ στοιχείου καὶ τέλος ὅλας τὰς κρυφίας καὶ ὑπόουλους ἀντιδράσεις, ἅς ὁ φθόνος καὶ τὸ περιωρισμένον πνεῦμα τῶν ἐγγυτάτῳ αὐτῷ καὶ αὐτῶν τῶν μετ' αὐτοῦ

συνεργαζομένων, οὓς ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐξήγαγεν εἰς τὸ φῶς, ἐξήγειρον ὑπὸ τὰ βήματά του. Εἶναι δίκαιον ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι αἱ τοιαῦται ἀντιδράσεις αἱ ὁποῖαι ἐκφύονται περὶ πάντα ἄνδρα ἀνώτερον τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν, προέρχονται ἥττον ἐκ κακῆς προαιρέσεως ἢ ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐν γένει καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων.

Ἡ παρουσία τῶ ὄντι τοῦ Θεοφιλάτου ἐν Βραΐλα, ἀνδρὸς οὐδέποτε διαχωρίσαντος τὴν ἰδίαν ἐμπορικὴν εὐδοκίμησιν ἀπὸ τῆς εὐδοκίμησεως τοῦ ἔθνους του, ἐσήμαινε πόλεμον ἀμείλικτον κατὰ τῆς Αὐστριακῆς ἐταιρίας τοῦ Δουναβέως καὶ ἡ ἐταιρία τῶ ὄντι μετετοπίσθη· ἀλλὰ τὸ μέγα τοῦτο ἀποτέλεσμα ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ναυτιλίας δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ προέλθῃ ἀμαχητὶ· προῆλθεν ὅμως καὶ τοῦτο ἀνεγνώρισε καὶ αὐτὴ ἡ Αὐστριακὴ ἐταιρία, ὅτε ἀπελπισθεῖσα ἐκ τοῦ συναγωνισμοῦ καὶ θέλουσα νὰ ἀποφύγῃ τὴν παντελῆ ἥτταν, προέτεινε εἰς τὸν Ἰωάννην Ν. Θεοφιλάτου νὰ ἀναλάβῃ ἐπὶ ὀγκώδει ἀντιμισθίᾳ τὴν ἐν Βιέννῃ διεύθυνσιν αὐτῆς ταύτης τῆς Αὐστριακῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας τοῦ Δουναβέως. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη. Ἡ ἐν Βραΐλα ἐπίσης παρουσία τοῦ Θεοφιλάτου ἐσήμαινε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Ἰθακησίου σταιχείου ἐν τῇ ναυτιλίᾳ τοῦ Δουναβέως ὑπὲρ τὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ σταιχεῖα καὶ τοῦτο ἐπίσης δὲν ἠδύνατο νὰ τελεσθῇ ἀπονητί.

Μέχρι σήμερον ἀληθῶς καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰσέτι τὴν πρωτεύουσαν θέσιν ἐν τῇ ναυτιλίᾳ τοῦ Δουναβέως κατέχουσι οἱ Ἰθακήσιοι ὡς πλείαρχοι ἢ μηχανικοὶ, διότι ὑπὸ τοῦ Θεοφιλάτου ἐχειραγωγήθησαν καὶ τεχνικῶς ἐπλάσθησαν. Ἐντριβέστατος λόγου χάριν μηχανικὸς καὶ μαθηματικὸς, πρῶτος αὐτὸς διείδεν ὅτι τὸ σύστημα τῶν ἐλικοκινήτων μηχανῶν ἀντὶ τῶν τροχοφόρων ἦτο τὸ οἰκονομικώτερον καὶ καταλληλότερον διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ναυτιλίαν καὶ ἐπεδίωξε καὶ προέτρεψε καὶ ἐπέβλεψε ἐπὶ τέλους τὴν ἐφαρμογὴν του εἰς τοὺς Ἑλληνας ἰδιοκτῆτας πλοίων· ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται μόνον μηχανικόν, πόσας ἀντιπράξεις δὲν προεκάλεσε, πόσα συμφέροντα δὲν ἐκλόνησε μέχρι οὗ ὀριστικῶς ἀναγνωρισθῆ ὡς ὀρθότατον καὶ γείνη παρ' ἅπασιν ἀσπαστόν!

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ἐμπορίας πόσα ἄλλα ζητήματα ἐν πολυαριθμῶ κοινότητι ὡς ἡ τῆς Βραΐλας! Ζητήματα, ἐν εἰς αἱ ἀντιζηλιαὶ καὶ αἱ συγκρούσεις σχεδὸν ἀναπόφευκτοι. Ἡ διοικήσις τῶν κοινοτικῶν πραγμάτων, ἡ διοργάνωσις τῆς ἐκπαίδευσως, ἡ ἐνίσχυσις τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ αἰσθημάτων ἐν χώρᾳ ὅπου ἡ ἐκρωμόνησις τῶν Ἑλλήνων ἔβαινε γιγαντιαίους βήμασι, αἱ σχέσεις πρὸς τὴν ἐπιτόπιον ἀρχήν, ἡ προστασία τῶν ὁμοεθνῶν, ἐν γένει ὅλη ἡ πολιτικὴ ζωὴ τῆς κοινότητος ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ συγκεντρωθῆ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἰωάννου Θεοφιλάτου, ὅστις καὶ λόγῳ παιδείσεως καὶ λόγῳ δραστηριότητος καὶ πατριωτισμοῦ ἦτο ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Ἑλλάδος προσωπικότης ἐξέχουσα, πολὺ μᾶλλον ἐν Βραΐλα; Εἰς τὰς ἐνεργείας καὶ τὴν δραστηριότητα αὐτοῦ ὡς προϊσταμένου τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος Βραΐλας, ὀφείλεται καὶ ὁ αὐτόθι περικαλλῆς Ἑλληνικὸς ναός. Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ῥωμανίας Κάρολος ἐπισκεφθεὶς ποτὲ τὴν Βραΐλαν, μόνον ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ναῷ ἠυδόκησε νὰ ἀ-

κούση Ἑλληνιστὶ ψαλλομένην δοξολογίαν καὶ τοῦτο βεβαίως ἐκ συγκαταβάσεως πρὸς τοὺς πρωτεύοντας ἄνδρας τῆς αὐτόθι Ἑλληνικῆς κοινότητος. Πολλοὶ τῶν ἐν Βραΐλα Ἰθακησίων καὶ Κεφαλλήνων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων ἦσαν ἔκτοτε πλουσιώτεροι τοῦ Ἰωάννου Ν. Θεοφιλάτου, ἀλλὰ πάντες ἀνομολογοῦσιν ὅτι οὐδεὶς ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπτύξη ὑπὲρ τῶν συμπερόντων τῆς κοινότητος ζῆλον μᾶλλον πεφωτισμένον καὶ δραστηριότητα μᾶλλον ἀκαταπόνητον· δι' ὃ ἦτο καὶ εἰς μεταξὺ δύο ἢ τριῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἀπήλαυον καὶ μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν τὴν δημοτικότητα ἀμέριστον καὶ παρὰ ταῖς Ῥωμουικ. ἀρχαῖς ἀδιαφιλονέικητον ἐπιρροὴν καὶ σεβασμὸν.

Τὸ ἔτος 1870 ἀφ' οὗ ἐσχημάτισε περιουσίαν τινα, ἣν ἐκρίνειν ἀρκούσαν, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ θέατρον τῶν πρώτων του ἐπιπόων ἐπιτυχιῶν καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Ἀθήναις, παραιτούμενος σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου τοῦ σταδίου τοῦ ἐμπορίου καὶ ἀφιερούμενος εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του καὶ τὸ ἠθικὸν εὖ εἶναι τῆς οἰκογενείας του. Πολλοὶ τῶν τε φίλων καὶ ἀντιζήλων του κατέκρινον αὐστηρῶς τὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ ἐχαρακτήρισαν αὐτὴν ὡς ἀποτυχίαν, ἂν μὴ ὡς καθαρὰν λιποταξίαν. Ὁμολογοῦμεν ὅτι εἶναι ἐκ τῶν σπανιωτάτων ψυχολογικῶν φαινομένων τὸ νὰ ἐγκαταλείψῃ τις πρωτεύουσαν ἐμπορικὴν θέσιν ἐν τῷ Δουνάβει, πολύτιμον πεῖραν ἐπιπόων ἀποκτηθεῖσαν, πίστιν ἀπεριόριστον παρὰ τοῖς ξένοις καὶ τὸν γενικὸν σεβασμὸν τῶν συμπατριωτῶν του καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐμπορικῆν ἐργασίαν πλέον ἢ εὐδοκιμοῦσαν καὶ ὑπισχνουμένην μεγάλα κέρδη ἐν προσεχεῖ μέλλοντι, διὰ νὰ ζήσῃ ἐν Ἀθήναις ὡς κτηματίας καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὰ τέκνα του ὅση τὸ καθ' ἑαυτὸν Ἑλληνικωτέραν ἀνατροφὴν. Ὁ ἴδιος μοὶ ὠμολόγει ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ὅτι ἂν ἐξηκολούθει διακείμενος καὶ ἐμπορευόμενος ἐν Βραΐλα θὰ ἐγένετο κάτοχος περιουσίας 30 — 40 ἑκατομ. Τὸ ζήτημα ἐντεῦθεν περιστρέφεται εἰς τὸ ἂν καλῶς ἐπραξέ θυσιάσας τὰ βέβαια σχεδὸν ταῦτα ἑκατομμύρια, ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ ἦναι βέβαια τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου, εἰς τὴν ιδέαν, ὅτι ἐν Ἀθήναις, μακρὰν πολυασχόλων ἐργασιῶν θὰ ἐπετύγχανε κάλλιον εἰς τὴν συμφώων πρὸς τὴν καρδίαν του ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκογενείας του. Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲν δυνάμεθα νὰ συμμερισθῶμεν τὴν ἐπιπολαιότητα χυδαίων ἐπικριτῶν, ἀποφαινομένων ὡς ἀπὸ τρίποδος γνώμην ἐπὶ τόσῳ σπουδαίου ζητήματος, ὅσον ὑπῆρξε πάντοτε διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ θησαύρισις ἢ ἡ οἰκογενειακὴ εὐδαιμονία. Ἄν καλῶς ἢ κακῶς ἐπραξεν ὁ Θεοφιλάτος ἐγκαταλιπὼν τὴν Βραΐλαν ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους, θὰ ἀποδειχθῇ μόνον τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ κοινωὴ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Βραΐλας πεισθῇ ὅτι ὁ *I. N. Θεοφιλάτος* κατέλιπε τέκνα ἄξια ἢ ἀνάξια ἑαυτοῦ. Ὅτι ἀφορᾷ τὸν θάνατον εἶναι ἀξιοθαύμαστος ἢ μεγαλοψυχία τοῦ χαρακτῆρος, μὲθ' ἧς ἀπέβριψεν ὡς εὐτελεῖ ἀφρὸν πλοῦτη ὑπέρογκα, ἵνα ζήσῃ μετὰ τῶν οἰκείων του κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς πατριωτικῆς του καρδίας. Καὶ ἐπειδὴ καὶ ἀνωτέρω ἐποιήσαμεν ὑπαινιγμὸν εἰς τὸ ἀρχαῖον αἷμα τῆς Ἰθάκης δὲν σοὶ φαίνεται ἀναγνώστα, καταπληκτικὴ ἢ ἀναλογία μεταξὺ τοῦ Ὀδυσσεὺς προτιμῶντος τὴν ξηρὰν καὶ πτωχὴν

Ἰθάκην καὶ τὴν οἰκογενειακὴν του ἐστὶν ἀπὸ τὴν εὐμάρειαν καὶ τὴν ἀθανασίαν, ἣν τῷ ὑπέσχετο ἡ Καλυψώ, καὶ τοῦ Ἰωάννου Ν. Θεοφιλάτου ἐν πλήρει συναίσθησει ἀποτασσομένου τῶν μεγαλείων ὑπερόγκου πλούτου, χάριν τῆς οἰκογενειακῆς του ἐστίας καὶ τῆς ἡδύτητος τοῦ ἐν τῇ πατρίδι βίου;

Διότι οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ πατριωτισμὸς ὁ ἀπλοῦς καὶ ἀπείριτος, ὁ πρὸς τὰς θυσίας πρόθυμος, ὁ ἄνευ τυμπάνων καὶ χορῶν ὀργάνων πατριωτισμὸς, ὑπῆρξε τὸ κινεῖν αἷτιον τῆς εἰς Ἀθήνας ἐκ Βραΐλας μετακινήσεως, ὅσον καὶ ἡ οἰκογένεια· ἀλλ' οὕτως ἐκφραζόμενοι δὲν ἐκφραζόμεθα καλῶς· διότι ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Ἰωάννου Θεοφιλάτου κατὰ τὴν ἐξόχως ἐλληνικὴν ἀντίληψιν, πατρὶς καὶ οἰκογένεια, ἀπετέλουν ἐν τι ἀδιάσπαστον· διότι ἡ ἐν Ἀθήναις ἐγκατάστασις συνέβαινε τὴν ἐπιούσαν τῆς ἀπορρίψεως τῆς ἐν Βιέννῃ θέσεως τοῦ διευθυντοῦ τῆς Αὐστριακῆς Ἐταιρίας τοῦ Δουναβέως, περὶ ἧς ἀπορρίψεως ἀνωτέρω ἐλαλήσαμεν. Ἡ Αὐστριακὴ πολιτικὴ δὲν εὑρίσκε τότε μὴδ' ἐν Βραΐλα πράκτορας μεθ' ἧς εὐκολίας εὐρίσκει σήμερον ἐν Ἀθήναις. Τότε τὸ ἔθνος δὲν ἤρκειτο μόνον εἰς λόγους ὑπαιθρίου καὶ λόγους ἐν ταῖς αἰθούσαις, εἰς ἀγορεύσεις μέχρις ἐμετοῦ αἰσθηματικὰς καὶ μέχρι παραληρισμοῦ κενὰς· ὁ τῶν ἔργων ἐνθουσιασμὸς κατεῖχεν εἰσέτι τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων· ἡ ἐπανάστασις τοῦ 62 εἶχεν ἀναπτέρωσει τὰς ἐθνικὰς ἐλπίδας καὶ ἡ μεγάλη ἐπανάστασις τῆς Κρήτης τὸ 1866, ἡ ἐπὶ τριετίαν διαρκέσασα ἦτο ὡς τις ἀναλαμπὴ τοῦ 21· τότε οἱ ἀπανταχοῦ Ἕλληνες ἠδύναντο εἰσέτι νὰ δαπανῶσιν αἷμα καὶ χρῆμα ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, χωρὶς καὶ νὰ ὑποπτεύονται ὅτι προδοτικὴ Κυβέρνησις ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ξένων κατευθύνει ὅλας αὐτῶν τὰς θυσίας εἰς τὸ μὴδὲν καὶ εἰς τὴν πρόωρον ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν ἐξάντλησιν τῆς χώρας.

Πρὶν εἰσέτι πατήσῃ τὸ ἔδαφος τῶν Ἀθηνῶν ὁ Ἰωάννης Ν. Θεοφιλάτος εἶχε συμμερισθῆ πληρέστατα τὴν αἰσιοδοξίαν τῆς γενεᾶς του καὶ τὰς περὶ ἐθνικοῦ μέλλοντος ἐλπίδας. Οἱ Ἐπτανήσιοι μάλιστα ὡς προσφάτως ἐνωθέντες τῇ μητρὶ Ἑλλάδι καὶ ὡς ἤττον ταλαιπωρηθέντες ἐκ τῆς ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι διαπάλης τῶν προσωπικῶν κομμάτων, ἔφερον τότε μεθ' ἑαυτῶν μεγάλην συμβολὴν ἀγνοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἀφωσιώσεως εἰς τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν. Ἀμα τῇ εἰδήσει τῆς Κρητικῆς ἐπανάστασεως τοῦ 66, ὁ Θεοφιλάτος συγκαλεῖ ἐν Βραΐλα τοὺς προὔχοντας τῆς κοινότητος καὶ διὰ πατριωτικῆς προσλαλιᾶς προκαλεῖ αὐτοὺς εἰς θυσίας, δίδει αὐτὸς οὕτος τὸ παράδειγμα καταθέτων 20 χιλ. φράγκων, καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συναίνονται 200 χιλ. φράγκα καὶ καθ' ἅπασαν τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης, ἔτρεφεν ἐν Ἰθάκῃ ὑπὲρ τὰς 100 οἰκογενείας προσφύγων Κρητῶν μόνος αὐτός. Ἡ ἐποχὴ ἐκείνη βεβαίως ὑπῆρξεν ἡ καλλιτέρα τῆς ζωῆς του, ἡ δοῦσα τὴν ὀριστικὴν πλάσιν εἰς τὸν εὐγενῆ του χαρακτῆρα· ἔκτοτε ἡ πατριωτικὴ αἰσιοδοξία καὶ ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίς οὐδέποτε τὸν ἐγκατέλιπον, καὶ οὕτω μέλλομεν νὰ ἴδωμεν αὐτὸν ἐφεξῆς μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς, χωρὶς νὰ μετέχη τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς καὶ ἀδιακρίτως πάσης κομματικῆς συμπαθείας,

πρωταγωνιστούντα πάντοτε ἐν ταῖς πατριωτικαῖς ἐργασίαις καὶ θυσίαις. Εἶχεν ἀγοράσει ἐγκαθιστάμενος ἐν Ἀθήναις τὸ σχεδὸν χέρσον καὶ ἀκατοίκητον τότε κτῆμα Χαρθάτι, τὸν ἀρχαῖον Δῆμον Παλλήνης, καὶ κατεγίνετο εἰς τὴν δημιουργίαν ἀμπελώνων καὶ ἀγρῶν καὶ τὴν συνόκησιν χωρίου ὁ νοήμων καὶ ἀτρόμητος πλοίαρχος ἀνεφάνη ἐπίσης δεξιὸς καλλιεργητῆς καὶ ὀδηγὸς χωρικῶν, καταβαλὼν ἀφειδῶς ἐξοδα, βοηθῶν, συμβουλευῶν, χειραγωγῶν τοὺς γεωργοὺς ὅπως ἄλλοτε τοὺς ναύτας καὶ οὐδέποτε ἀπολειπόμενος τῆς χριστιανικῆς ἐπιεικείας πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν του διατελοῦντας ἔστω καὶ ἂν ἐζημιούτο ἐκ τῆς κακοπιστίας ἢ ἀβελτηρίας των. Ὁ χαρακτήρ οὗτος τῆς ἐξόχου πραότητος ὑπεσκάφη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπὸ τῆς καρδιακῆς νόσου, ἣτις ὑπενόμεινε τὴν πολυτίμον ζωὴν του ἤρχισε δυστυχῶς νὰ ὀργίζεται μέχρι παραφορᾶς, ὅταν συνεκρούετο πρὸς τὴν ἀδιακρισίαν καὶ τὸ ἀνάγων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀπέφευγεν ἐπιμελῶς κατὰ τὰς τοιαύτας στιγμὰς νὰ λάβῃ ἀπόφασιν τινὰ, ὥστε ἡ ὀργή του δὲν ἄφηνεν ἄλλα ἴχνη ἢ ἐπὶ τῆς καρδίας του, ὅπου ἡ νόσος ἐπεδεινούτο. Τὸ μόνον λάθος τοῦ χαρακτήρος του εὐρίσκω ὅτι ἐπίστευεν ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τοὺς πολιτευομένους Ἕλληνας· φρονῶ ὅτι ὄρων ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀνεξαρτήτως καὶ ἐναντίον τῶν πολιτευομένων, ἡδύνατο νὰ συμπήξῃ περὶ ἑαυτὸν 20—30 πρόσωπα ἀνεξάρτητα ὡς αὐτὸς καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῶν Ἑλλήνων πολιτευομένων τινὰ τῶν Ἑθνικῶν ζητημάτων, ἅτινα μετὰ τοσαύτης ἐλαφρότητος ἐκαπηλεύθησαν ἐκαστοτε ὑπὲρ κομματικῶν συμφερόντων. Ἄλλ' ὁμολογῶ συγχρόνως ὅτι ἐν Ἑλλάδι, λόγῳ τοῦ μικροῦ πληθυσμοῦ βεβαίως τῆς χώρας, δὲν ὑπάρχουσιν αἱ μάζαι ἐκεῖναι τῶν ἀνεξαρτήτων ἀνθρώπων, αἵτινες ἐν Εὐρώπῃ μένουσιν ἀκλόνητοι καὶ ἀνεξάρτητοι πάντοτε ἐν μέσῳ καὶ αὐτῶν τῶν σφοδροτέρων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν κλονισμῶν· ὥστε τὸ μόνον μέσον τῆς καταπολεμήσεως τῆς ἐπικρατούσης φαύλης πολιτικῆς εἶναι καὶ πάλιν ἡ πολιτικὴ. Ἄλλ' ὁ Θεοφιλάτος δὲν ἤθελε νὰ πολιτευῆται, ἡ φιλοδοξία οὐδέποτε ὑπῆρξε τὸ ἐλατῆριον τῆς ψυχῆς του καὶ ὅπως ἴδωμεν αὐτὸν ἀπορρίπτοντα τὴν φιλοδοξίαν ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ πλοῦτου, οὕτως ἀπέκρουσεν αὐτὴν καὶ ὑπὸ μορφήν πολιτικὴν.

Φιλοτιμία μάλιστα, φιλοτιμία διὰ τὸ ἴδιόν του ὄνομα, φιλοτιμία διὰ τὴν οἰκογένειάν του, φιλοτιμία διὰ τὴν Ἰθάκην, φιλοτιμία διὰ τὴν πατρίδα, ἀλλὰ φιλοτιμία εὐσυνείδητος, ἀναμετρώσα ἐκάστην λέξιν καὶ πράξιν, ἐντιμὸς κατὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ μέσα, φιλοτιμία ἄνευ ἀλαζονίας ἢ ἐπιδείξεως ἢ ἐπιτηδεύσεως ἢ ἀνυπομονησίας.

Ὁ Θεοφιλάτος δὲν ἤθελε νὰ πολιτευῆται, ὅχι· διότι εἰς τὴν εὐγενῆ ἐκείνην καρδίαν ἡ δυσπιστία πρὸς τὸ μέλλον τῆς πατρίδος καὶ ἡ δυσπιστία πρὸς τοὺς πολιτευομένους δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ εἰσδύσῃ ἡξίου μάλιστα ἐπιεικείας καὶ συγγνώμης τὰ λάθη τῶν πολιτευομένων, οὐδὲ ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὰ ὡς πρόφασιν ὡς τόσοι ἄλλοι πρὸς ἀποφυγὴν πατριωτικῶν θυσιῶν. Κατὰ τὴν Θεσσαλικὴν καὶ Μακεδονικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 78 ὅχι μόνον χρηματικὰς προσφορὰς συνεῖσεφεν, ἀλλὰ ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους τὰ σκάφη του ἰδίαις δαπάναις ἐξωπλισμένα, ἐτέθησαν εἰς τὴν

ὕπηρεσίαν τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ ὕ-
πουργεῖον Κουμουνοῦρου ἐκτιμῶν τότε ὡς ὑπερόγκους καὶ ἀνωτέρας τῶν
χρηματικῶν δυνάμεών του τὰς γενομένας ὑπὸ τοῦ Θεοφιλάτου θυσίας, προσ-
έφερον αὐτῷ ἀποζημιώσιν 150 χιλ. δραχμῶν. Αἱ θυσίαι ἦσαν τῷ ὄντι ἀ-
νώτεροι τῶν δυνάμεών του, ἀλλ' ὁ Θεοφιλάτος θὰ διέψευδεν ἑαυτὸν δεχό-
μενος καὶ τὴν ἰδέαν κἄν τοιαύτης ἀποζημιώσεως.

Τότε ὁ Κουμουνοῦρος εὐσυνειδήτου πολιτευομένου ἔργον ἐκπληρῶν, ἡ-
ναγκάσθη ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγα-
ποῦ πατριώτου καὶ νὰ ὁμολογήσῃ τὰς ὑπηρεσίας του κατὰ τὴν συνεδρί-
ασιν τῆς 31 Ὀκτωβρίου τοῦ 1878.

Κουμουνοῦρος. Μὲ συγχωρεῖτε, Κύριε Πρόεδρε, νὰ κάμω μίαν πα-
ρατήρησιν. Ἐκτὸς τοῦ κ. Κούπα γνωρίζω καὶ ἄλλους συμπολίτας ἡμῶν,
οἱ ὅποιοι ἀφιλοκερδῶς πολλὰς προσέφερον θυσίας εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἂν
μοὶ ἐπιτρέπετε, Κύριοι, θέλω ὀνομάσει ἓνα ἐξ αὐτῶν, τοῦ ὁποίου τὸν πα-
τριωτισμὸν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν ὅλοι γνωρίζετε, τὸν κ. Θεοφιλάτον.
Ἄλλὰ, Κύριοι, οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες δὲν ζητοῦν, δὲν δέχονται κανενὸς εἶδους
ἀμοιβῆν καὶ ἂν τῷ ὄντι τοῖς προσφέρητε τοιαύτην ἀντὶ νὰ τοὺς εὐχαρι-
στήσητε θὰ τοὺς δυσαρεστήσητε . . .

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη χρηματισταὶ τινες τῆς Χίου μᾶς ἐσυνείθισαν
μὲ τὰς μεγαλοπρεπεῖς δωρεάς, πρὸ πάντων φιλανθρωπικὰς ἄκληροι καὶ
περὶ τὴν δύσιν τοῦ βίου τυγχάνοντες, μὴ γνωρίζοντες πῶς νὰ ἀπολαύσωσι
ἑκατομμύρια οὐχὶ πάντοτε ἀνεπιλήπτως συλλεγέντα, προσβάλλονται ὑπὸ
τινος ψυχολογικῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῆς διψῆς τοῦ χρυσοῦ, ἧτις ἐτυράν-
νησεν αὐτοὺς κατὰ τὸ παρελθόν· πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς κοινωνικῆς κατακραυ-
γῆς, ἴσως ἴσως καὶ ὑπὸ τύψεων συνειδήσεως ἀφυπνιζόμενοι, καταλαμβά-
νονται ὑπὸ ἀσθενικῆς τινος ἀνάγκης τοῦ θυμιάζεσθαι· ρίπτονται λοιπὸν
σύσσωμοι εἰς τὴν φιλανθρωπίαν, ὡς οἱ πάσχοντες εἰς τὰ λουτρά τῆς Αἰ-
δηψοῦ ἢ τῆς Ὑπάτης. Δὲν ἐννοοῦμεν νὰ κατακρίνωμεν τὰς βραδείας ταύ-
τας ἀναρρίπτησεις συνειδήσεως ἀπεσβολωμένης· ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὃν τόσῳ
ἀτελές, τόσῳ ἀπεσκοτισμένον ὑπὸ τῶν κτηνωδῶν ὀρμῶν, ὥστε ἡ ἐλαχίστη
ἀφύπνισις ἐν αὐτῷ τῆς θείας χάριτος, εἶναι προσοχῆς καὶ τιμῆς μάλιστα
ἀξία παρὰ τῷ σωφρονούντι· δίκαιον ὅμως θεωροῦμεν ἀναλύοντες τὸν χα-
ρακτῆρα ἀνδρὸς ἀνεπιλήπτου, νὰ σημειώσωμεν καὶ νὰ τονίσωμεν τὴν δια-
φορὰν τούτου πρὸς τοὺς κατὰ ψυχολογικὴν ἀντίδρασιν φιλανθρώπους καὶ
πατριώτας. Ὁ Θεοφιλάτος δὲν εἶχε περιουσίαν ὑπέρογκον καὶ ἦτο πα-
τὴρ ἑννέα τέκνων, ἅτινα καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπέρριπτεν ἀποζημιώσιν 150 χιλ.
εἶχον ἀνάγκην ἀνατροφῆς καὶ παιδείσεως· πρόκειται λοιπὸν περὶ
οἰκογενειάρχου αὐστηροῦ καὶ ἀφωσιωμένου, περὶ πατρὸς πολυτίμου, ὅστις
εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος αἰσθάνεται τὴν καρδίαν αὐτοῦ διχαζομένην
ἐξ ἴσου μεταξὺ οἰκογενείας καὶ πατρίδος καὶ εὐέλπιδος πρὸς τὸν Θεὸν διὰ
τὴν αὔριον, διχάζει σήμερον τὸν ἄρτον ὃν κρατεῖ εἰς χεῖρας.

Μόνη τῷ ὄντι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις δύναται νὰ παραγάγῃ τοιαῦτα
θαύματα ψυχικῆς ἰσορροπίας καὶ τελειότητος· τὸ εὐαγγέλιον τὸ ὅποιον
ἀνεγίνωσκε συχνάκις, τὸ ἔφερον ἐν τῇ καρδίᾳ του, ἐν τῷ καθημερινῷ βίῳ.

Ἐν μέσω ἀπαύστων σχεδίων καὶ ἀκοιμήτου βιωτικῆς δραστηριότητος, ἐνῶ κατεπόνει τὸ σῶμα διὰ μυρίων μεριμνῶν, ἀφειδῶν ἑαυτοῦ ὑπὲρ τῶν οικείων καὶ ὑπὲρ πάντων οὓς ἐγνώρισεν, εἶχε τὸ πνεῦμα πάντοτε ἀναπεπαιμμένον ἐπὶ ἀθανάτου κρηπίδος, τοῦ Εὐαγγελίου· ὁ βίος αὐτοῦ ἄνευ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως δὲν ἐξηγεῖται· καὶ ἐπίστευεν ἀνεπιτηδεύτως, ἄνευ ἐγωῖσμου καὶ ἄνευ ἀδυναμίας, ψάλλον τὰ τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ εὐθυμίᾳ του καὶ συνεργαζόμενος μετὰ διακεκριμένων κληρικῶν ὑπὲρ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος· πρῶτος πάντοτε ἐν τῇ δικασίῃ, ἐν τῇ ἐνεργείᾳ, ἐν ταῖς θυσίαις, ἐν ταῖς ἐλπίσιν, ἀείποτε νεάζων τὴν καρδίαν καὶ ἀμετάπτωτος τὸ φρόνημα, τὰ πάντα γενόμενος τοῖς πᾶσιν, ἵνα τοὺς πάντας ἐξαγοράσῃ κατὰ τὴν βῆσιν τοῦ ἀποστόλου Παύλου.

Καὶ ἡ μεγάλη αὕτη μορφή τῆς Ἐκκλησίας μοὶ ἐπιτρέπει νὰ κλείσω τὴν παροῦσαν ἀνάλυσιν χαρακτηῖρος διὰ τοῦ συμπεράσματος, ὅτι ὁ Ἰωάννης Ν. Θεοφιλάτος, ὁ αἰφνιδίως ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις τὴν 10 Δεκεμβρίου 1894, καθ' ἦν στιγμὴν συνεσχέπετο περὶ τῶν πατριωτικωτέρων ζητημάτων, ἔφερεν ἦθος καὶ ἰδιοσυγκρασίαν ἀκρηνῶς ἀποστολικήν. Ζῶν κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα, βεβαίως ἤθελε καταδαπανῆσαι τὸν βίον του παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν ὡς ὁ Τίτος καὶ ὁ Τιμόθεος· Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἂν ἤκμαζε, θὰ ἦτο ἀναμφιδόλως ὁ συναθλητῆς καὶ φίλος καὶ συμμάρτυς Ῥήγα τοῦ Φεραίου. Ὁ τόσῳ ἀπροσδόκητος αὐτοῦ θάνατος ἐνεποίησεν εἰς τοὺς γνωρίσαντας αὐτὸν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἐσβέσθη περικαλλῆς λαμπὰς ἐν ταῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ ὕπνου βιούσαις Ἀθήναις, ὅτι ἐξέλιπεν ἄρωμα τοῦ ξηροῦ καὶ ἀγόνου ἡμῶν ἡθικοῦ βίου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἰουλίου 1895

Εἰς Φίλου

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΩΝΑΣ ΜΟΥ

Παρών ! ! ! !

Κτυπάει ἡ ἀποχώρησις, καὶ ἐγὼ στήν ἀγκαλιά της
Πίνω φιλιὰ ἀκόμα,

Ὅλο τὸν κόσμον λισμονῶ μπροστὰ στήν ὁμορφιά της
Καὶ στὸ γλυκὸ της στόμα.

Κτυπάει!... Σφίγγω τὴν καρδιά στὰ στήθη μου κομμάτια
καὶ στὴ στρατῶνα μου παρών ! φωνάζω στὸ λοχία
μ' ἂν ὁ λοχίας μ' ἐβλεπε καλὰ καλὰ στὰ μάτια...
θὰ ἔπερν' ἀπουσία!...

(1895)

ΤΙΜΟΣ

